Avrupa Birliği'nin mali katkısıyla finansman sağlanan bir projedir
Gazete ceid
Aralık 2023 *Sayı: 21

2023 YILI TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ BAKIMINDAN NASIL GEÇTİ?

Deprem ve İşlevsiz/Yetersiz Afet Politikaları

Geriye doğru baktığımızda 2023 yılına dair neler söylenebilir, nasıl hatırlıyoruz? Çoğumuzun ilk akına gelen olay, yarattığı yıkım ile bizi sarsan 6 Şubat depremi olacaktır. 10 ilde yıkım yaratmış olmasına rağmen bazı yerlerde, örneğin Hatay'da kent merkezini yok eden ve harabeye döndüren deprem... Resmi rakamlara göre depremde 50.783 kişi[1] yaşamını yitirdi, 107.204'e kişi yaralandı. 301.000 bina yıkıldı ya da hasar gördü. Evsiz kalan milyonlarca insan ve kentinden göç etmek zorunda kalan binler...

1999'da yaşanan Marmara depreminden daha büyük bir yıkım yaratan bu felakette afetlere karşı devletin kurumlarıyla hazır olmadığı kısa sürede ortaya çıktı. 1999 depreminden ders çıkarılmadan yürütülen kentsel politikalar, kontrolsüz kentsel dönüşümün dönemin temel rant kaynağı haline gelmesi ve afet durumlarında acil yardım sisteminin yetersizliği can ve mal kaybını arttırdı. Depremden kısa süre sonra, 15 Mart'ta yaşanan sel felaketi de yine deprem bölgesini etkiledi ve 21 kişi hayatını kaybetti.

Hem deprem hem de sel; mağdurlar ve toplumun geneli için anında müdahale, hakkarıniyetli yardım faaliyetleri ve manevi destek anlamında hayal kırıklığı oldu. Her yaştan, cinsiyetten, etnik kimlikten insanın etkilendiği bu afetlerde hükümetin kadınlar, çocuklar, mülteciler, LGBTİ+'ların ihtiyaç ve beklentilerine duyarlı bir afet acil yardım programı olmadığı da anlaşıldı. Sağlık hizmetleri, beslenme ve barınma desteği başta olmak üzere toplumsal cinsiyet duyarlı bir sosyal yardım ve afet yönetimi politikasının gerekliliği bu vahim olayla bir kez daha ortaya çıktı.

Göze çarpan birkaç tespit:
- Koordinasyon eksikliği: Deprem, merkezi hükümet-yerel yönetimler ve sivil oluşumlar arasında koordinasyon eksikliğini apaçık gösterdi. Bölgeye desteğin günler sonra geldiğine-gelebildiğine tanık olduk. İnsan hayatı için depremden sonraki ilk 12 saatin kritik olduğu bilinen bir gerçek. Deprem bölgesine çıtmek için çabalayan görütülerin, bu emeğin nasıl harekete geçirileceği, koordinasyonun nasıl sağlanacağı üzerinde düşünülmesi gereken konular olarak öne çıktı.
- Toplanma alanlarıyla ilgili sorunlar: Deprem; toplanma alanlarının yetersiz, var olanların ise cinsiyete duyarlı bir biçimde yapılandırılmadığını gösterdi. Toplanma alanlarında hijyene (tuvalet, su, çocuk bakım odası, güvenli alan, vb.) dair herhangi bir hazırlık olmadığı, herhangi bir parkın toplanma alanı olabildiğini gördük. Toplanma alanları hangi özellikleri içermek, kriterleri ne olmalı üzerine pek az düşündüğümüzü de üzülerek deneyimledik.
- Yardımların ve yardım kitlerinin içeriği: Depremle birlikte acil destek kitlerinin içeriğinin cinsiyete duyarlı olmadığını gördük. Ancak aradan günler geçtikten sonra kitlere kadın pedi ve diğer hijyen malzemeleri eklenebildi. Hijyen kitlerinin içine gebeliği önleyici yöntemlerin ve bilgilendirme broşürlerinin dahil edilmesi, gebeliğe dair ihtiyaçların kamu tarafından görülmesi ve karşılanması mümkün olmadı.

1- İçişleri Bakanının Nisan 2023 tarihinde yaptığı açıklamaya göre: https://www.hurriyet.com.tr/video/bakan-soylu-depremde-can-kaybi-50-bin-783-42253386

Seçimler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Geriye Gidiş Endişesi

2023'ün en önemli gündemlerinden biri de 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanı seçimi oldu. 14 Mayıs'ta gerçekleşen seçimlerde AKP, MHP, BBP ve Yeniden Refah Partisi'nden oluşan, HÜDA PAR'ın dışarıdan destek verdiği Cumhur İttifakı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çoğunluğu elde etti. 27. Dönem parlamentosunda oyüzde 17,3 olan kadın temsil oranı artsa da 28. Dönem'de de yüzde 20'nin altında (%19,87) kaldı. Yalnızca 119 kadın, milletvekili olarak TBMM'ye girmeye hak kazandı. Siyasi partiler arasında en çok kadın milletvekili temsili Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi'nde (Yeşil Sol Parti) oldu. Cumhurbaşkanlığı seçimi ise 28 Mayıs'ta gerçekleştirilen ikinci turda tamamlandı ve Recep Tayyip Erdoğan yeniden cumhurbaşkanı seçildi.

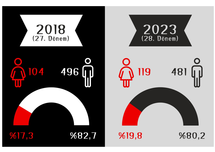

AKP ve sağ-muhafazakâr Cumhur İttifakı, seçim kampanyası esnasında cinsiyet politikalarına "geleneğin" perspektifinden yaklaşılmasını savunarak kadınların kazanılmış haklarına karşı çıktı ve LGBTİ+'ları hedef alarak kriminalize etmeye çalışı. Bu seçim zaferi ve sonrasında da devam eden Anayasa değişikliği tartışmaları, iktidarın muhafazakâr cinsiyet politikalarına devam edebileceğini gösterdi.

Kadına Yönelik Şiddet

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı olan 2023'te Türkiye'de kadın hakları, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin geçmişini ve bugününü konu alan birçok etkinlik yapıldı. Kadın, çocuk ve LGBTİ+'lara yönelik şiddetin arttması ve kazanılmış haklar bakımından geri gidişi eleştiren çok sayıda metin kaleme alındı ve protesto gösterisi yapıldı. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği olarak bu sürreçte birçok kadın ve LGBTİ+ örgütü ile birlikte kadına yönelik şiddette mücadele etmek üzere iş birlikleri gerçekleştirdik ve toplumsal cinsiyet eşitliğini çeşitli alanlarda ele alan haritalama raporlarımızı ilgili tüm sivil toplum örgütleriyle paylaştık.

Kadına yönelik şiddetin bilançosu 2023 yılında yine çok ağırdı. Basına yansıyan haberler ve kendilerine yapılan başvurular doğrultusunda kadın cinayetlerini raporlayan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve Bianet bu alandaki veri kaynakları olmaya devam etti ve kadın cinayetleri konusunda hiçbir resmi istatistik yayımlanmadı. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre, geçtiğimiz 11 ayda 286 kadın öldürüldü, 218 kadın şüpheli şekilde yaşamını yitirdi. Kadınların 118'i evli olduğu erkek, 40'ı birlikte olduğu erkek, 39'u eskiden birlikte veya evli olduğu erkek, 32'si kardeşi, babası veya oğlu tarafından öldürüldü.[2]

"Tahrik" iddiasıyla yapılan ceza indirimleri, yaygın olarak "kravat indirim" olarak bilinen takdiri indirim, adalet mekanizmasındaki geleneksel ahlaki kodlarla işleyen eril dayanışmanın bir neticesi olarak sık sık karşımıza çıktı.

Şiddet ve hak ihlallerinin gündemden düşmediği 2023 yılında, şiddet yalnızca hane içinde değil kamusal alanlarda da varlığını sürdürdü. Emniyet, karakol ve cezaevleri; kadınlar açısından şiddetin yaşandığı mekânlar arasında yer aldı. Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre cezaevlerinde bulunan kadın tutuklu ve hükümlülerin sayısı 1 Aralık 2023 itibarıyle 11 bin 533, çocuk tutuklu ve hükümlülerin sayısı ise 2 bin 541 oldu.[3] Gözaltında veya cezaevinde cinsel şiddete maruz kalan 32 kadın, Gözaltında Cinsel Tacız ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Ofisi'ne başvurarak, yardım talep etti.

Geçtiğimiz yılda kadın kurumlarının erkek şiddetini önlemek için ısrarla üzerinde durduğu sığınma evlerinin yetersizliği ve sistemdeki sorunlar da önemli bir mücadele alanı olarak varlığını sürdürüdü. Devletten destek isteyen kadınlar, sığınma evi yetersizliği gerekçe gösterilerek ölüm riskiyle yüz yüze bırakıldı. Ülkede şiddete maruz bırakılan kadınların başvurabileceği sadece 149 sığınma evi, 82 ŞÖNİM[4], ve 1022 verilerine göre 237 kadın danışma merkezi[5] bulunurken; Belediyeler Kanunu'nun 4. Maddesi'nde yer alan "Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100 binin üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konuk evi açmak zorundadır" hükmü 2023'te de yerine getirilmedi.

2- https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/wp-content/2024/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-ocak-2023-raporu
3- https://cdn.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman6122022095614istatistik-1.pdf
4- https://www.aile.gov.tr/tetkisim/bakanlik-tetkisim-bilgileri/sonim/
5- https://www.aile.gov.tr/media/13048/3ru-rdyw-de-kadin-ocak-2023.docx

Şiddete Karşı Nalınız Değiliz!
Siz veya tanıdığınız biri şiddete maruz kalıyorsa kadın örgütleri ve kamu kurumlarından destek alabilirsiniz.

Destek alabileceğiniz kurumlar ve numaralar:
ALO 183: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şiddetle Mücadele Hattı
ALO 112: Acil Çağrı Merkezi
Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı: 0 212 656 96 96 ve 0 549 656 96 96
Baro Kadın Hakları Merkezi Hattı: 444 26 18
Gelincik Hattı – Ankara Barosu: 444 43 06
Kadın Dayanışma Vakfı-Kadın Danışma Merkezi: 0 312 430 40 05- 0 312 432 07 82 (Pazartesi, Salı, Çarşamba ve Cuma günleri 10.00-13.00, 14.00-17.00 saatleri arasında)
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı: 0 212 292 52 32 (hatta iç) 10.00-16.30 saatleri arasında)
Kadın Destek Uygulaması (KADES)": Uygulamayı https://www.icisleri.gov.tr linkinden indirebilirsiniz.

İstihdamda Eşitsizlik

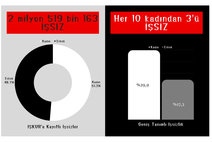

Kadın istihdamının düşük olduğu ülkemizde işsizlik oranı yıl içerisinde arttı. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İşgücü Piyasası ve İstatistik Daire Başkanlığı'nın Ekim 2023 İstatistiklerinde kayıtlı işsiz 2 milyon 519 bin 163 kişi olarak izlendi. İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin yüzde 48,7'sini erkek, yüzde 51,3'ünü kadınlar oluşturdu. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK) "İşsizlik ve İstihdamın Görünümü" raporunda[6] (TÜİK) âtıl işgücü oranı dikkate alınarak yapılan hesaplamaya göre mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsiz sayısı, Eylül 2023'te 8 milyon 273 bin kadar gerçekleşti. Eylül 2023 verilerine göre işsizliğin en yüksek olduğu kategori yüzde 29,9 ile geniş tanımlı kadın işsizliği oldu. Bu dönemde genç kadın işsizlik oranı yüzde 22 olarak gerçekleşti.
6- https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2023/11/DSDJK-VE-ISTIHDAMIN-GORUNUMU-Kasim-2023.pdf

Aile Temelli Politikalar

Hükümetin hane içindeki bireyleri görünmez kılan, salt aileyi merkeze alan söylemleri 2023'te de kadın örgütlerinin en fazla itiraz ettiği gelişmelerden oldu. 2024 yılı için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçe teklifi 334 milyar 349 milyon 925 bin lira oldu. "Ailenin korunması ve güçlendirilmesi" (11 milyar 904 milyon 918 bin TL), "Aktif ve sağlıklı yaşlanma" (8 milyar 579 milyon 113 bin TL), "Çocukların korunması ve gelişiminin sağlanması" (26 milyar 591 milyon 46 bin TL), "Engellilerin toplumsal hayata katılımı ve özel eğitim" (72 milyar 302 milyon 727 bin TL), "Kadının güçlenmesi" (2 milyar 900 milyon 813 bin TL), "Şehit yakını ve gaziler" (75 milyon 41 bin TL), "Yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlaşma" (205 milyar 861 milyon 822 bin TL), "Yönetim ve destek programı" (6 milyar 134 milyon 445 bin TL) başlıklı 8 kalemden oluşan bütçe teklifinde en düşük ikinci tutar "Kadının güçlenmesi" programına ayrılmıştır.[7] Nafakanın tartışma konusu edilmesi de kadın haklarına dair tartışmaların önümüzdeki dönemde de gündemde olacağını göstermektedir.

7- https://www.aile.gov.tr/ayba/haberler/bakanliginiz-2024-yili-butce-sunumu-ve-sayin-bakanimizin-konusmasi-icin-hazirlanan-kitapciklar-yayinlandi/

Sporda Olumlu Gelişmeler

Geçtiğimiz yıl spor alanında kadın milli voleybol takımının başarısı en çok konuşulan konulardan biriydi. Kadınların spora katılımında altyapı, finansal destek konusundaki sorunlara, taciz ve mobbing hikayelerine rağmen[8] kadın voleybol takımı kamuoyunun yüzünü güldürdü. 17 Temmuz'da Uluslararası Voleybol Federasyonu (FIVB) Milletler Ligi'nde şampiyon olan takım, 3 Eylül'de de Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonası'ndan birinci olarak döndü. Bu tarihi başarıyla gölge düşürmese oyunculardan bir kısmının cinsiyetçi nefret söylemine maruz kalmalarıydı. 2023 Dünya Güreş Şampiyonası'nda serbest stil 68 kilo kategorisinde şampiyon olan Buse Tosun Çavuşoğlu da bu branşta uzun süre sonra Türkiye'ye madalya kazandırmış oldu. 2023 Dünya Tekvando Şampiyonası'nda üçer altın ve bronz olmak üzere 6 madalya alan Türkiye Kadın Milli Tekvando takımı dünya şampiyonu oldu.
8- https://www.nturgoz.net/yazar-politikalli-yazar/bizu-hande-baladin-i-tehdit-ettigi-one-suruldum-suphesi-yaratarak-64-31-07230463204fb36bb4

www.ceidizler.ceid.org.tr

Gazete CEID'in önceki sayılarına web sitemizden erişebilirsiniz.

Bültenimize abone olmak ve duyurularımızdan haberdar olmak için tıklayınız.
KVKK metnimize erişmek için tıklayınız.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.